

ICHKI SEKRETSIYA BEZLARI. QALQONSIMON BEZ, QALQONSIMON BEZNING ORQA TANACHALARI, GIPOFIZ BEZI TUZILISHI. AYRISIMON BEZ.

Yusupova Sevara O'ktamjonovna
2-son Farg'ona Abu Ali Ibn Sino nomidagi
Jamoat salomatligi texnikumi
“Hamshiralik ishi” kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ichki sekretsiya bezlari. Qalqonsimon bez, qalqonsimon bezning orqa tanachalari, gipofiz bezi tuzilishi. Ayrisimon bez haqida aytib o'tilgan va muallif tomonidan tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: endokrinologiya, ekzokrin, endokrin, aralash bezlar, gormon, ayrisimon bez.

Ichki sekretsiya yoki endokrin bezlar alohida a'zolar tizimini hosil qiladi. Ularning ishlab chiqargan suyuqligi qonga yoki limfaga o'tadi. Ichki sekretsiya bezlariga gipofiz, epifiz, qalqonsimon bez, qalqonsimon orqa, ayrisimon, buyrak usti bezi, me'da osti bezining Langengars orolchalari, erkaklar va ayollar jinsiy bezlarining ichki sekretsiya qismi, interrenal tizim va paraganng Uyalar kiradi. Ichki sekretsiya bezlari biologik faol modda — gormonlar ishlab chiqaradi. Bu gormonlar juda oz miqdorda bo'lsa ham, organizm faoliyatiga ma'lum bir ta'sir ko'rsatadi. Gormonlar tanlab ta'sir qilish xususiyatiga ega bo'lib, organizmning taraqqiyotini, o'sishini boshqarib turadi. Agar gormonlar kam yoki ko'p ishlab chiqarilsa, organizmda har xil kasalliklar kelib chiqadi

Har xil turdagi signal beruvchi moddalarni chiqaradigan hujayralar hamda **inkretor** bezlar gormonlar orqali ko'plab hujayrali organizmdagi turli metabolik jarayonlar va organ funktsiyalarini tartibga soluvchi organ tizimiga birlashtiriladi. Gormonlar atrof-muhitdagi yonidagi hujayralarga to'g'ridan-to'g'ri parakrin ta'sir ko'rsatadigan yoki endokrin qon oqimiga chiqarilgandan so'ng, maqsadli hujayralarga yetib boradigan xabarchilar hisoblanadi.

Gormonlar hujayra membranasida yoki hujayraning sitozolida ma'lum gormon retseptorlari mavjud bo'lsa, hujayradan tashqari signal beruvchi moddalar sifatida ta'sir ko'rsatadi.

Endokrinologiyaning tibbiy ixtisosligini endokrin tizimning buzilishi yoki endokrinopatiyalar egallaydi.

Gipotalamus

Gipotalamus, o'rta miyaning kichik maydoni hisoblanadi, uni endokrin tizim bilan bog'laydi. Portal vena tizimi orqali u gipofiz bezi bilan aloqada bo'lib, uning gormonlarini chiqarishni tartibga soladi. Xulosa qilib aytganda, u tana haroratini, yurak urishini va buyraklar faoliyatini, shuningdek, ochlik va chanqoqlikni, uyqu ritmini va jinsiy aloqani tartibga soluvchi vositadir.

Gipofiz bezi

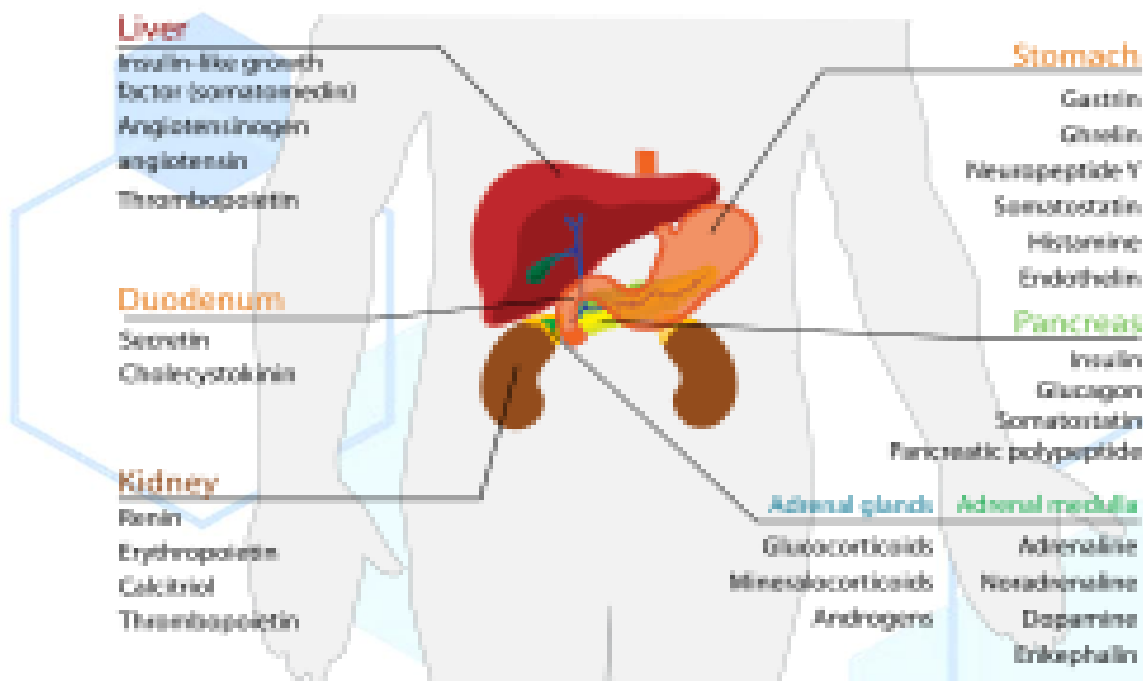
Endokrin tizimdagi asosiy bez no'xat kattaligidagi gipofiz bezi bo'lib, u o'rta kranial chuqurchada suyak bo'shlig'ida joylashgan va endokrin tizimning ko'p qismini boshqaradi. U gormonlar tizimining markazi bo'lib, boshqa endokrin organlardan ustundir. O'z gormonlarini ishlab chiqarishdan tashqari, u boshqa endokrin bezlarning gormonlarini ishlab chiqarishga ham ta'sir qiladi.

Gipofiz bezi mustaqil ravishda ishlaydigan ikkita yarmidan iborat: orqa gipofiz (neyrohipofiz) va oldingi gipofiz (adenopituitar).

Orqa gipofiz bezi gipofiz sopi orqali gipotalamus bilan bevosita bog'langan. Tarixiy jihatdan gipotalamusning bir qismi (ya'ni miya) u yerda hosil bo'lgan va umumiy asab aloqasi orqali unga etkazilgan gormonlarni saqlaydi.

Oldingi gipofiz bezi bevosita gipotalamus bilan bog'langan. Anterior lobda to'g'ridan-to'g'ri tana to'qimalariga va boshqa bezlarga ta'sir qiluvchi turli xil gormonlar ishlab chiqariladi. Ular gipotalamusda hosil bo'lgan va maxsus tomir orqali oldingi lobga etib boradigan omillar tomonidan nazorat qilinadi. Bundan tashqari, oldingi lob qondagi gormonlarning yuqori darajasiga mustaqil ravishda reaksiyaga kirishadi.

Oshqozon osti bezi

Ovqat hazm qilish tizimidagi endokrin bezlar

Qorinning yuqori qismida oshqozon orqasida joylashgan oshqozon osti bezi endokrin va ekzokrin qismdan iborat yagona bez hisoblanadi. *U* asosan ikkita organdan iborat. Endokrin qismi - Langergans orolchalari - insulin va glyukagon ishlab chiqaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

A.G'. AHMEDOV ODAM ANATOMIYASI Toshkent 2007

A.Axmedov G.ZIYAMUTDINOVA ODAM ANATOMIYASI

Internet saytlar:

www.Ziyonet,